

مرتضی اسدی ✍
الهه مهدوی ثابت

ذخیره‌گیری حسابداری در چارچوب زیان اعتباری مورد انتظار:

استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ در بازارهای نوظهور و اقتصادهای

در حال توسعه - مجموعه‌ای از پیشنهادها در حوزه سیاست‌گذاری

این نوشتار چکیده‌ای است از ترجمه پژوهش و نظرسنجی انجام‌شده توسط بانک جهانی با عنوان «استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ (IFRS 9) در بازارهای نوظهور و اقتصادهای در حال توسعه، مجموعه‌ای از پیشنهادها در حوزه سیاست‌گذاری» که متن اصلی و ترجمه متن کامل آن در مرکز اطلاع‌رسانی اینترنتی حسابرس صفحه «ضمیمه حسابرس» در دسترس است.

با اهمیتی در کیفیت دارایی وجود دارد. اگر ریسک اعتباری از زمان شناسایی اولیه به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش نیافته باشد، زیان اعتباری مورد انتظار از رویدادهای نکولی محاسبه می‌شود که در عرض ۱۲ ماه پس از دوره گزارشگری (مرحله ۱) امکان‌پذیر است. اگر از زمان شناسایی اولیه (مرحله ۲) افزایش قابل ملاحظه‌ای در ریسک اعتباری (SICR) وجود داشته باشد، ذخیره زیان وام باید نشان‌دهنده زیان اعتباری مورد انتظار در طول عمر، شامل اطلاعات آینده‌نگرانه (از جمله متغیرهای اقتصاد کلان نظیر تولید ناخالص داخلی [GDP] و نرخ بیکاری) باشد. مرحله ۳ وام‌های با کیفیت اعتباری کاهش یافته است.

تغییر ۳ (حسابداری مصون‌سازی): استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ این امکان را می‌دهد تا آسیب‌پذیری^۷ در مقابل ریسک‌های بیشتری مصون‌سازی شده و معیار جدیدی برای حسابداری مصون‌سازی وضع شود که تا حدودی از پیچیدگی کمتری برخوردار است و با شیوه‌ای که واحدهای تجاری ریسک‌های خود را تحت استاندارد بین‌المللی حسابداری ۳۹ مدیریت می‌کنند، هم‌سوتر است. شرکتهایی که در گذشته با استفاده از حسابداری مصون‌سازی به خاطر پیچیدگی آن رد شده‌اند و آن‌هایی که مایل به ساده‌سازی، پالایش، یا بسط حسابداری مصون‌سازی موجود خود هستند ممکن است الزامات جدید مصون‌سازی را انعطاف‌پذیرتر از الزامات استاندارد بین‌المللی حسابداری ۳۹ بدانند.

چالش‌های پیاده‌سازی استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹

بر اساس نظرسنجی و تعدادی جلسات دوجانبه با نهادهای ناظر بانکی منتخب، پیاده‌سازی استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ در بازارهای نوظهور و اقتصادهای در حال توسعه و اقتصادهای پیشرفته بررسی گردید.

نظرسنجی فوق چالش‌های عمده‌ای را نشان می‌دهد که نهادهای ناظر بانکی و بانکها در طول پیاده‌سازی استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ با آن‌ها مواجهند. دسترسی به داده‌ها و کیفیت پایین داده‌ها سبب می‌شوند که برآورد زیانهای اعتباری مورد انتظار دشوار شود. برای آن‌که بتوان با

گذار به استاندارد بین‌المللی گزارشگری ۹ و تغییرات ایجاد آن

در سال ۲۰۰۹، گروه بیست (G-20) در نشست لندن خود به استاندارددگذاران حسابداری توصیه کرد که «شناسایی ذخایر زیان وام در حسابداری را با گنجاندن طیف وسیع‌تری از اطلاعات اعتباری تقویت کنند» (G20 2009). هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB)^۱ در واکنش به آن، استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ (IFRS 9)^۲ را در جولای سال ۲۰۱۴ صادر کرد. این استاندارد جدید که در ژانویه سال ۲۰۱۸ اجرایی شد سه تغییر عمده را ایجاد کرد:

تغییر ۱ (طبقه‌بندی و اندازه‌گیری): استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ برای شناسایی و اندازه‌گیری کاهش ارزش وامها و دریافتنیهایی که به بهای تمام‌شده مستهلک شده یا به ارزش منصفانه از طریق سایر اقلام سود و زیان جامع، اندازه‌گیری می‌شوند، چارچوب جدیدی را معرفی کرد. استاندارد بین‌المللی حسابداری ۳۹ از رویکرد زیان تحمل‌شده^۳ استفاده کرد، که در آن، زیان صرفاً زمانی شناسایی می‌شود که رویداد محرکی اتفاق بیفتد. این امر به شناسایی بسیار کم و دیر هنگام زیانهای وام منجر شد. مطابق استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ بانکها ملزم به شناسایی زودتر زیانها در چرخه اعتباری، حتی در مرحله اعطای وام و به‌روزرسانی آن‌ها در هر تاریخ گزارشگری برای نشان دادن تغییرات در ریسک اعتباری هستند. دیگر شناسایی کاهش ارزش مبتنی بر رویداد گذشته مولد زیان نیست، بلکه به زیان اعتباری بالقوه نسبت داده می‌شود. نیازی به شواهد عینی کاهش ارزش نیست، زیرا تجربه نشان می‌دهد که عوامل تعیین‌کننده زیانهای اعتباری خیلی پیش از آن‌که وامها وارد نکول تجمعی^۴ شوند شروع به نشان دادن زیانها می‌کنند. بنابراین، تغییر از رویکرد زیان اعتباری تحمل‌شده به رویکرد زیان اعتباری مورد انتظار بر زمان‌بندی ذخیره‌گیری اثر می‌گذارد.

تغییر ۲ (مدل کاهش ارزش): زیان اعتباری مورد انتظار به سه مرحله تخصیص می‌یابد، که پیامدهایی برای ذخیره‌گیری حسابداری دارد، به‌خصوص زمانی که افول

سازوکارهای قوی راهبری در بانکها، و آشنایی با مدل سازی ریسک اعتباری در بانکها و کارکنان نظارتی است که برای پیاده سازی موثر استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹ باید وجود داشته باشند.

اگر این پیش شرطها وجود نداشته باشند، بازارهای نوظهور و اقتصادهای در حال توسعه نباید برای پیاده سازی استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹ تعجیل کنند. بازارهای نوظهور و اقتصادهای در حال توسعه باید ظرفیت نظارتی خود را قبل از اختصاص منابع به پذیرش استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹، بهبود بخشند.

تعریف محدوده کاربرد استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹، یک انتخاب مهم است. در این خصوص گزینه های مختلف سیاستی در مورد این که آیا الزامات استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹ برای همه یا بخشی از جمعیت گسترده بانکها اعمال شود یا خیر، مورد بررسی قرار گرفت. هر یک از گزینه های فوق مزایا و معایب خاص خود را دارد، اما مهم است که از شرایط عادلانه بازی اطمینان حاصل نموده، و از آثار بالقوه آربیتراژ نظارتی اجتناب شود.

با توجه به این که ۶۹ درصد پاسخ دهندگان ریسک مدل سازی را چالش اصلی پیاده سازی استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹ بیان کردند، از این رو قویاً توصیه می شود که نهادهای ناظر بانکی در بازارهای نوظهور و اقتصادهای در حال توسعه، در توسعه مهارت های کمی سازی، سرمایه گذاری کنند. با آگاهی از محدودیتهای بودجه ای متقاعدکننده، راهکارهای نسبتاً ساده ای پیشنهاد شده است. اولاً، بهتر است که بخش بزرگی از کمکهای فنی از طرق راه حل های فناوری اطلاعات انجام شود. ثانیاً، چرخش کارکنان بین بخشهای ثبات مالی و نظارت سبب تنوع تجربه آنها شده و از رویکردهای خودسرانه اجتناب می شود. ثالثاً، برنامه های کاربردی فناوری نظارتی، جمع آوری داده ها و کنترل های کیفیت را ارتقا می بخشند. برنامه های مذکور همچنین می توانند در ثبت اعتبار مرکزی و استخراج نرخهای پیش فرض تاریخی و انتشار اطلاعات احتمال نکول، از جمله نحوه طبقه بندی وام گیرنده که توسط وام دهندگان مختلف مورد استفاده قرار می گیرد، به بانکها در ایجاد مدل های زیان

استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹

سه تغییر عمده را ایجاد کرد

• تغییر ۱ طبقه بندی و اندازه گیری

• تغییر ۲ مدل کاهش ارزش

• تغییر ۳ حسابداری مصون سازی

ریسک مدلسازی مقابله نمود، اتکای بیش از حد به قضاوت مدیریتی وجود دارد که ناظران محدود کردن این ریسک را چالش برانگیز می دانند. ظرفیت محدود کارکنان از سوی مسئولان در بازارهای نوظهور و اقتصادهای در حال توسعه از بررسی کافی مدل اعتبارسنجی بانکها و ورودیهای داده ها جلوگیری می کند. اکثر ناظران کوشیده اند تا تاثیر استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹ بر بانکها را (به عنوان مثال، از طریق سازوکارهای گذار)، کاهش دهند.

پیشنهادهایی در حوزه سیاستگذاری

شیوع کووید ۱۹ انگیزه ای برای به تعویق انداختن پیاده سازی استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹ در برخی قلمروهای حاکمیتی شده است. برخی کشورها باور دارند که این همه گیری زمان مناسبی برای حرکت به سوی استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹ نیست، زیرا چنین تصمیمی زیانهای اعتباری اضافی را تشدید می کند، و به نوبه خود سبب تضعیف موقعیت سرمایه بانکها و تضعیف توانایی آنها در حمایت از اقتصاد می شود. علیرغم آثار دوره ای استاندارد بین المللی گزارشگری مالی ۹، به نظر می رسد، تصمیم درباره زمان بندی، نیازمند ارزیابی گسترده تر پیش شرطهایی نظیر کیفیت حرفه حسابرسی،

افزایش قابل ملاحظه در ریسک اعتباری محتمل است یا خیر. برگشت از مرحله ۲ به مرحله ۱ باید بر اساس سابقه عملکرد پرداخت به‌روز و به‌موقع و نه بر اساس شرایط قراردادی اصلاح شده باشد. نهادهای ناظر بانکی باید اطمینان حاصل کنند که نه بانکها و نه وام‌گیرندگان هر دو تحت فشار اشخاص وابسته، از این اقدامات سوء استفاده نکنند.

سپردهای سرمایه و سازوکارهای گذار ابزارهای اصلی مقابله با اثر دوره‌ای استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ هستند. چنانچه ترازنامه اولیه بانک در اولین روز اعمال استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹، در مقایسه با ترازنامه پایانی روز قبل، نشان‌دهنده کاهش نسبت سرمایه عادی لایه ۱ در نتیجه افزایش زیان اعتباری موردانتظار باشد، در این صورت بانک باید اجازه داشته باشد که بخشی از زیان اعتباری موردانتظار افزایش یافته را در نسبت سرمایه عادی لایه ۱ خود برای دوره گذار لحاظ کند. قلمروهای حاکمیتی برای سالهای ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ ممکن است به بانکها اجازه دهند تا ۱۰۰٪ مبلغ تعدیل‌گذار را به نسبت سرمایه عادی لایه ۱ اضافه کنند.

پانوشتها:

- 1- International Accounting Standards Board
- 2- International Financial Reporting Standard
- 3- Incurred Loss Approach
- 4- Cumulative Delinquency
- 5- Significant Increase of Credit Risk (SICR)
- 6- Gross Domestic Product (GDP)
- 7- Exposure
- 8- Prudential Bucket

منبع:

• World Bank Group, International Bank for Reconstruction and Development, **Accounting Provisioning Under the Expected Credit Loss Framework: IFRS 9 in Emerging Markets and Developing Economies- A Set of Policy Recommendations**, 2021

اعتباری موردانتظار یاری رسانند.

رهنمود نظارتی احتیاطی باید چگونگی اطمینان از یکنواختی معیارهای طبقه‌بندی اعتبار و فرایند مرحله‌بندی استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ را روشن کند. اگرچه تجارب میدانی نشان می‌دهند که همسویی کامل در این زمینه چندان ضروری نیست، اما هر **دارایی احتیاطی**^۸ باید با یکی از سه مرحله استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ تطابق داشته باشد.

پشتوانه‌های احتیاطی سبب حفظ نسبت پوششی در برابر اختیارها و انتخابهای نامناسب مدل می‌شوند، اما پشتوانه‌های فوق باید براساس شواهد آماری نرخهای بازبایی تنظیم شوند. حذف به موقع وامهای غیرقابل وصول سبب تقویت ترازنامه بانکها می‌شود و به بانکها اجازه می‌دهد تا روی کسبوکارشان، یعنی، وام‌دهی به اقتصاد، تمرکز مجدد کنند.

ورود و خروج به و از مراحل ۲ و ۳ ابزارهای مالی، نیازمند نظارت است. بانکها و وام‌گیرندگان خصوصاً در طول بحران همه‌گیری فعلی، بیشتر تمایل دارند که شرایط و ضوابط وامها را تغییر دهند (تجدید ساختار کنند). البته مذاکره مجدد یا اصلاح جریانهای نقدی قراردادی لزوماً به افت کیفیت دارایی ختم نمی‌شود، اما بانکها را ملزم می‌کند تا ارزیابی کنند که آیا

پیاده‌سازی موثر استاندارد بین‌المللی

گزارشگری مالی ۹،

نیازمند ارزیابی گسترده‌تر پیش‌شرط‌هایی

نظیر کیفیت حرفه حسابرسی،

سازوکارهای قوی راهبری در بانکها و آشنایی

با مدل‌سازی ریسک اعتباری در بانکها و

کارکنان نظارتی است